Arvoa
taiteelle.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Kuvaston lausunto

Kiitän valiokuntaa lausuntopyynnöstä.

Lausunnon ydin ja esityksemme:

Lausuntomme koskee kuvataiteilijoiden tekijänoikeutta silloin, kun julkisesti rahoitettujen kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevia taideteoksia välitetään digitaalisesti yleisölle. Asia koskee ennen muuta kulttuuriperinnön digitaalista saatavuutta ja kansalaisten osallisuutta kulttuuriperintöön, suomalaisten taidemuseoiden mahdollisuutta tarjota ja kehittää yleisöpalveluja sekä taiteilijoiden oikeutta saada lainmukainen korvaus teostensa käyttämisestä.

Valtion talousarviossa ei ole varattu määrärahaa korvaamaan taiteilijoille heidän teostensa käyttöä. Täsmälleen tähän tarkoitukseen on kuitenkin määrärahamomentti olemassa.

Esitämme, että vuoden 2024 täydennetään siten, että talousarvioon lisätään 1,5 miljoonan euron pysyvä määräraha momentille 29.80.41 (*Eräät käyttökorvaukset*).

Perustelut:

Suomen hallitus haluaa tehdä Suomesta digitalisaation kärkimaan. Suomi näkee digitalisaatiossa kasvun mahdollisuudet. Hallituksen ohjelmassa todetaan, että suomalainen kulttuuri kaikissa muodoissaan toimii monipuolisena voimavarana kansalaisille, ja sen rooli kansainvälisenä kilpailutekijänä on tunnustettu. Suomi on kannustava sivistysyhteiskunta ja ylpeä omasta monipuolisesta kulttuuriperinnöstään (s. 78). Digitalisaatio ja teknologian hyödyntäminen ovat yksi tärkeimmistä keinoista parantaa julkisten palveluiden laatua, tehokkuutta ja saatavuutta (s. 112). Parempien julkisten palveluiden lisäksi digitalisaatio ja teknologinen kehitys ovat valtavia mahdollisuuksia uudelle kasvulle (s. 113).

Tuoreessa kulttuuriperintöstrategiassa (https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/valtioneuvoston-periaatepaatos-kulttuuriperintostrategiaksi) linjataan, että ihmisten tulee päästä ajasta ja paikasta riippumatta kulttuuriperinnön äärelle. Sen mukaan osallistumista voidaan tukea herättämällä kiinnostusta kulttuuriperintöä kohtaan ja poistamalla osallistumisen esteitä.

Digitalisaation edistäminen edellyttää kuitenkin, että taiteilijoiden tekijänoikeutta kunnioitetaan ja oikeus lain mukaiseen korvaukseen toteutuu. Kuvaston ja Suomen museoliiton *Taidekokoelmat verkkoon* -sopimus tähtää osaltaan Suomen kilpailukyvyn vahvistamiseen, taiteilijoiden oikeuksia kunnioittaen. Taiteilijat ovat saaneet tästä käytöstä vuosittain korvauksen.

KUVASTO
Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry | y-tunnus: 0690995-2
Iso Roobertinkatu 3-5 A 22, 00120 Helsinki, Finland
p. 09-272 4022 | kuvasto@kuvasto.fi | kuvasto.fi

Vuoden 2017 jälkeen 44 Museoliiton jäsenmuseota on avannut kokoelmansa verkkoon sopimuksen mahdollistamana. Yleisö on voinut nauttia vapaasti niiden noin 32 000 kokoelmiin kuuluvasta taideteoksesta museoiden nettialustoilla ja Finna.fi:ssä, kulttuurisisältöjen hakupalvelussa. Teknologia mahdollistaa kokemuksellisesti yhä laadukkaamman teosten esittämisen yleisölle.

Museoille järjestely tarkoittaa oikeusvarmuutta ja yhden luukun periaatetta, jossa Kuvasto vastaa oikeuksien hallinnoinnista, tilitysjärjestelmästä, korvausten maksamisesta taiteilijoille sekä mahdollisista ulkopuolisista vaatimuksista. Kansainvälisessäkin vertailussa kyse on ollut onnistumisesta ja kotimaisesta ylpeyden aiheesta. Sopimus toteuttaa samalla Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksen Cuporen tuoreen selvityksen (https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2023/visma_visuaaliset_taiteet_suomessa.pdf) esiin nostamaa päämäärää taiteilijoiden tulovirtojen monipuolistamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pääosin vastannut sopimuksen rahoituksesta, ja tämä **erillisrahoitus päättyy 31.12.2023**. Suomen museoliitto on rahoituksen puuttumisesta johtuen irtisanonut sopimuksen päättymään 31.12.2023. Sopimuksen piirissä olevat teos- ja taiteilijamäärä ovat vuosittain kasvaneet ja sopimuksen solmimisen jälkeen moninkertaistuneet, minkä vuoksi rahoitus on nykytasollaan ollut täysin riittämätön korvaamaan teosten käyttöä taiteilijoille.

Olosuhteesta johtuen Suomen museoliitto ei ole ottanut sopimuksen piiriin uusia halukkaita museoita vuoden 2022 jälkeen. Sopimuksen jatkaminen ei ole myöskään Kuvastolle mahdollista rahoituksen puuttuessa.

Taiteen digitalisaatio uhkaa ottaa valtaisan askeleen taaksepäin. Kuvasto ja Museoliitto ovat saaneet sopimuksen piirissä olevilta museoilta huolestuneita kysymyksiä siitä, mitä verkossa esillä oleville kokoelmille tapahtuu 1.1.2024 lukien. Museot ovat aiheellisesti huolissaan digitalisaatioon tehtyjen investointien kuolettamisesta. Hallitus osoittaa määrärahoja teosten digitointiin mutta ei digitoitujen teosten yleisölle välittämiseen. Tilanne ei siten ole tasapainossa. Taiteilijoiden näkökulmasta kyseessä on tekijänoikeuslain noudattaminen ja kohtuullisen korvauksen turvaaminen silloin, kun heidän tekemänsä sisältöä hyödynnetään.

Eduskunnan sivistysvaliokunta on lausumassaan (VM 9/2022 vp— HE 157/2022 vp) korostanut, että museoiden kokoelmien digitaalisen saatavuuden turvaamiseksi on tarpeellista löytää kestävä ja pitkäjänteinen ratkaisu.

On vielä huomioitava, että Kansallisgallerian kokoelmissa olevien teosten digitaalisesta välittämisestä on voimassa sopimus, jonka perusteella taitelijat saavat vuosittain korvauksen. Ei ole perusteltua, että Suomen muut museot ja niiden kokoelmissa olevat taiteilijat ovat tältä osin eriarvoisessa asemassa.

Esityksemme:

Esitämme, että valtion talousarvion *Eräät käyttökorvaukset* -momentille lisätään 1,5 miljoonan euron pysyvä määräraha. Tällä korvauksella varaudutaan korvaamaan teosten käyttö arviolta 4 000 suomalaiselle taiteilijalle ja oikeudenhaltijalle. Määräraha toteuttaa

osaltaan hallituksen erittäin kannatettavaa ohjelmaa, takaa taiteilijoille kohtuullisen korvauksen sekä museoille digitaalisten kulttuuripalveluiden kehittämisen 1.1.2024 eteenpäin.

Kuvaston asemasta:

Kuvasto edustaa suorien asiakassopimusten perusteella yli 3 200 kotimaista visuaalisen alan taiteilijaa. Lisäksi Kuvastolla on tekijänoikeuslain 16 d §:n sopimuslisenssin mukainen opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymispäätös, jonka perusteella Kuvasto myöntää museoille kattavan luvan kokoelmateosten yleisölle välittämiseen. Kuvasto on myös hakenut uudistetun tekijänoikeuslain 16 g §:n mukaista hyväksymispäätöstä, joka täydentää Kuvaston asemaa oikeuksia lisensoivana tekijänoikeusjärjestönä.

Annamme valiokunnalle mielellämme lisätietoja tarvittaessa.

Helsingissä marraskuun 6. päivänä 2023.

Kunnioittavasti

Tommi Nilsson
Toiminnanjohtaja
Kuvasto